

Saint Foix : een vroolijk tooneelspel in een bedrijf door Hans Sommer : gedicht naar een stuk van Alexandre Duval, door Hans von Wolzogen

<https://hdl.handle.net/1874/234806>

Br. 1893, I, 9.

mm 11342

SAINT FOIX,

EEN VROOLIJK TOONEELSPEL IN EEN BEDRIJF DOOR

HANS SOMMER, Op. 20,

(gedicht naar een stuk van ALEXANDRE DUVAL door HANS VON WOLZOGEN).

Onder de zeer vele dramatische componisten, die ik uit den laatsten tijd heb leeren kennen, olijft SOMMER mij de *facile princeps*, d. w. z. de eerste, die de volgenden ver achter zich laat. Om een voorbeeld te noemen: onlangs verscheen een muziektooneelspel in twee bedrijven, van EUGEN D'ALBERT: *der Rubin*. Te Carlsruhe is het onder MOTTL reeds met succes opgevoerd. Nu vergelijke men dit werk, dat door verschillende Duitsche critici erg in de hoogte is gestoken ¹⁾ met SOMMER's arbeid en 't wordt aanstonds duidelijk dat wij in *der Rubin* met een zeer zwakken eersteling te doen hebben van iemand, die wel buitengewoon muzikaal is, maar zijn eerste schreden zoo angstig op den gladden gletscher van een onbekend gebergte zet, dat hij het ergste voor den goeden afloop van zijn tocht doet vreezen, terwijl SOMMER hem voorgaat met den vasten tred van den stoeren lang beproefden gids, die volkomen weet wat hij doen moet, voor wien geenerlei gevaren in de ijswereld bestaan.

Ook liederen worden in Duitschland gecomponeerd, niet meer bij het stuk, geloof ik, maar bij het gewicht, van het papier natuurlijk. Daaronder zijn ontzettend bedroevende prullen, bij groote uitgevers zelfs verschenen. Onder hen, die van de nog levenden van meer dan gewone beteekenis zijn, staat ook SOMMER vooraan en HUGO WOLF, een hier te lande nog totaal onbekende. BRAHMS tel ik daarom niet mede omdat hij m. i., ondanks dat hij nog leeft,

1) Ik vertrouw die berichten slechts van enkele mij bepaald als onomkoopbare bekende mannen. *Der Rubin* is uitgegeven bij BREITKOPF en HÄRTEL, en, ga ik eens na hoe het ook bij hen verschenen werk „Franziscus van Tinel”, te Amsterdam, ondanks een flinke uitvoering zoo tamelijk „durchgefallen”, in vele muziekbladen wordt aangeprezen, dan vraag ik: „geht das mit rechten Dingen zu?”

altijd tot een vroegere (eigenlijk verouderde) periode heeft behoord en zal blijven behoorren. Sinds we weten hoe anders een lied kan zijn, kunnen we onmogelijk vrede hebben met de talrijke, vrij monotone, weinig in karakteristiek afwisselende uitingen van BRAHMS' allerpositiefst absoluut muzikaal talent. Zijn liederen zijn meest zeer vage stemmingsuitingen. M i. deed hij beter slechts bij zuiver-absolute muziek te blijven, waarin hij buiten kijf werkelijk veel grootsch heeft voortgebracht.

Doch nu naar SOMMER's *Saint Foir*.

Het onderwerp is vroolijk, de tekst van HANS VON WOLZOGEN; hoe is dat mogelijk? vraagt wellicht de een of ander, die den hoogen ernst van onzen grooten WAGNER-apostel kent. Zie hier hoe het gegaan is. SOMMER heeft het onderwerp gevonden in een der werken van ALEXANDRE DUVAL.¹⁾ De uitwerking van het zelfgemaakte scenario, die aan een dichter opgedragen was, beviel hem weinig, en de raad werd ingeroepen van zijn vriend v. WOLZOGEN. Dezen nu beviel het nieuwe tekstboek evenmin en hij zag zoo weinig heil in een omwerking, dat hij tot niet geringe aangename verrassing van den componist hem eene geheel nieuwe bewerking aanbood. Zou men nu ook niet bevroed hebben dat v. W. zich spoedig voor een vroolijk, ja in Frankrijk spelend onderwerp kon interesseeren, niemand, die hem maar eenigzins kent, zal er ook maar even aan twijfelen, dat hij niet door en door bekend is met en doordrongen van de eischen, gesteld aan een tekst voor een muzikaal-dramatisch werk, hij, die als weinig anderen in WAGNER's denken en willen is opgegaan. Bij allen ernst voor de hoogste levensvragen behoeft men het lachen dan toch ook niet voor altijd te hebben afgezworen en hij is werkelijk uitstekend geslaagd; de tekst kan niet anders dan voortreffelijk genoemd worden, er is een gang in de handeling, die ons totaal ongemerkt tot het einde voortstuwt, de wordekeus en versificatie zijn uitmuntend. Het geheel is gezond, los, geestig, humoristisch, en 't spreekt wel van zelf: zijn herkomst van iemand van hoogste beschaving nimmer verloochenend, kenmerkt het daarbij een ineengedrongenheid die, zooals bij den Meester zelf, ieder dichter tot voorbeeld zij, die een tekst voor een muziekdrama schrijft, de situaties geknipt voor muzikale behandeling, en nog wel heel in 't bijzonder geknipt voor het talent van onzen SOMMER, m. a. w. we hebben hier met een werk te doen, waarin de tekstdichter geheel

1) Fransch theater-dichter, geb. 6 April 1767 te Rennes; hij begon zijn loopbaan als ingenieur en architect, maar in 1791 voerde hem zijn eigenlijke roeping naar het tooneel; na eenigen tijd lid van het Théâtre français te zijn geweest, wijdde hij zich verder geheel aan de literatuur en behoorde tot de blijspeldichters, die onder het eerste keizerrijk het meest in de mode waren. In 1812 werd hij lid der Academie en is 10 Januari 1842 te Parijs gestorven.

te werk is gegaan zooals de toondichter zelf het zou hebben gedaan, als hij er zich toe in staat geacht had. — Ja, WAGNER was dichter en van tekst en van muziek, en dit heeft enkelen reeds aanleiding gegeven om te beweren, dat wanneer het geheele muzikale drama niet van 'n dichtercomponist stamt, een werken in WAGNER's geest niet mogelijk wordt, laat staan dat WAGNER nooit te evenaren is. Het laatste wil ik gereedelijk toegeven: gaan we na dat onder de *grootste* kunstenaars SOPHOCLES de laatste is geweest, die en tekst en muziek dichtte, dan hebben we (dit we in Pythagoreïschen zin) zeg maar 2000 jaar den tijd, vóór een wonder-verschijning als die van den Zauberer van Bayreuth zich herhaalt. Maar met de eerste opvatting kan ik niet meêgaan; ze heeft reeds slechte gevolgen in de werken van die componisten, die waarschijnlijk onder den druk dezer meening en in de verbeelding, dat hun toondichterlijk talent hen ook een even groot woorddichterlijk had meêgebracht, zelf aan het dichten van hun tekst zijn gegaan. Een goed voorbeeld van de slechte gevolgen hiervan geeft bijv. D'ALBERT in zijn *Rubin*. Zelfs het scenario is vrij kinderachtig (en hieromtrent moet de toondichter zeker goede poëtische begrippen hebben) maar de uitvoering is zoo jongensachtig hier en daar; dat men er over vermeld staat hoe een artist van beteekenis als D'ALBERT zoo naïef kan zijn om met een dergelijk werk als ernstige kunst voor den dag te komen na WAGNER, dien hij kent en naar ik goed weet vereert. Neen, het geheele werk door twee vervaardigd kan hooge kunst worden, mits bij volkomen goede verstandhouding, bij geestverwantschap tusschen woord- en toondichter; wederzijdsch moeten zij elkaar inspireeren, tot opofferingen moeten beiden in staat zijn, dan, ik weet het, behoeft geen spoor van eenig dualisme, in elk waar kunstwerk een onmogelijkheid, te bestaan; en zoo scrupuleus dat een volhouden haast onmogelijk wordt behoeft bovendien door den tekstdichter niet gewerkt te worden. Men denke niet dat WAGNER bij het dichten *altijd* aan de muzikale uitwerking heeft gedacht; enkele gevallen wijzen op het tegendeel; zóó te gelijk als sommigen het wel meenen ontstond muziek en tekst bij WAGNER niet.

Heb ik nu reeds gezegd dat de tekst „an sich” allen lof verdient, een gedetailleerde behandeling kan bij een muziekdrama niet anders dan in verband met de muziek plaats hebben; daartoe wil ik nu overgaan. Het stuk speelt om en bij 1700 in een Fransche stad in de Vogezen; de dramatis personae zijn: CHEVALIER VON SAINT-FOIX, van het hof van LODEWIJK XIV, baryton, FLORBEL, zijn neef, een officier, tenor, MARKIES VON BELLEVILLE, bas, MANON, diens dochter, sopraan, NINA, haar kamenier, sopraan, PICARD, dienaar van St. FOIX, tenor. Het tooneel stelt voor: in den voorgrond de tuin van den markies, rechts de villa (in sierlijken rococo stijl) tot welke een buitentrap toegang geeft; links en in de grootste helft van den

achtergrond sluit een muur den tuin af van het hooger gelegen terrein van een buitenlogement. Ter hoogte van den muur strekt zich op den achtergrond een breed terras uit, dat zich aan de achterzijde van het logimentsgebouw aansluit en aan den linkerkant van het tooneel in geringere hoogte en breedte zich naar voren voortzet, waar een belvédère juist boven den tuinmuur het terras afsluit. Dicht onder die belvédère in den tuin van BELLEVILLE een door struikgewas omgeven steenen bank.

Na een paar maten, die het eigenlijke motief van den held dikwijls voorafgaan, de verwachting naar hem uitdrukken, brengt het voorspel een echte Sarabande, waarin deze oude vorm fijn en geestig met de nieuwe elementen onzer kunst verbonden is: „Es klang so alt und war doch so neu!“ Verschillende andere motieven worden ons dan voorgesteld, ten slotte het prachtige, breede, SAINT-FOIX-motief, (we zullen het zien, het kenmerkt den held volkomen, het is zijn „wil“) dat de mooie inleiding, uitstekend geschikt voor een afzonderlijke concertuitvoering, na een kleine thematische, dramatischen strijd aanduidende bewerking in vollen glans herhaald, afsluit. Met een snellen diatonischen gang in C (om ook deze handeling te illustreren?) gaat het scherm open.

Een feestelijk uitgedoscht gezelschap van heeren en dames is op het terras tot ontvangst van St. F. vereenigd. In een echt modernen koorsatz, natuurlijk zooals de Meester het ons allen voor goed gewezen heeft, beklaagt men zich over het uitblijven van den lang verwachten „Unser theurer, unser grosser, heissbegehrter, Frankreichs einziger SAINT-FOIX.“ Men hoort de post aankomen en schikt zich reeds den gast waardig te ontvangen, muziek (op het tooneel) laat zich hooren, daar komt FLORBEL, die ging om St. F. af te halen, terug, berichtende dat zijn oom, dien „als Helden der Bravour, des Geistes und der Frohnatur, als Virtuos mit Wort und Schwert wir Alle lange schon verehrt“, met de post niet is aangekomen, en welke reden heeft hij gehoord? „Hört! (p.p.) Auf der letzten Station, schickt er bei Seite den Postillon — 's gab einen kleinen Ehrenstrauss — den ficht er nureben vorher noch aus“. Meesterlijk is de geheele behandeling dezer inleiding in tekst en muziek, (ook de kleine herhalingen van FLORBEL's woorden, die mij in den eerst afzonderlijk ontvangen tekst wat banaal leken, zien er in de muziek al heel anders uit en zullen zeker een grappig effect maken) en, als het gezelschap, is de hoorder niet minder gespannen om met den held kennis te maken; dit duurt echter nog een poosje.

Onder een Menuet, als tooneelmuziek, waarvan geheel hetzelfde geldt als van de Sarabande van zoo even, begeeft het gezelschap zich naar binnen; als de deuren gesloten worden houdt ook de tooneelmuziek op. FLORBEL is alleen achtergebleven, voorzichtig komt hij naar voren bij de belvédère en

begint bij zijn gitaar een serenade van een gewis ieders hart winnende bekoorlijkheid. MANON huppelt zacht de trappen der villa af, door NINA aanstonds gevolgd; met behulp van raket worden met FLORBEL teekenen gewisseld tot afspraak van een samenkomst. Nog is die niet geheel geregeld of de markies verschijnt. Met zijn meermalen herhaald: „o diese Nachbarschaft! (het drukke logement) sie tödtet mich bald“, wordt wellicht wel wat al te goedkoop succes gekocht. Hoe het zij, als de zanger den juisten toon treft wil ik wel eens zien wie er niet hartelijk om lachen zal, en we hebben immers met „ein heiteres Bühnenspiel“ te doen! BELLEVILLE bemerkende dat er door zijn dochter niet geheel gehandeld wordt zoo als het hem aanstaat, tracht ter rechter tijd tusschen beiden te komen. Zeer komisch zal het werken als, door de sluwe NINA geprikkeld, de markies ten slotte zelf zonder het te weten het verwachte antwoord van MANON aan FLORBEL omtrent het „stell dich ein“ laat toekomen. De markies heeft met kracht den bal van MANON met een rozentakje, het teeken der afspraak, dien NINA in aller ijf op zijn raket tegen zijn eigen bal verwisseld heeft, op het terras geworpen. „He“ vraagt hij, „ist er oben“? „Ach nein, Herr Papa“ zegt MANON. „Wie (BELLEVILLE) wagst du den Wurf nicht zu loben.“ „O ja,” roept nu NINA, MANON aanstootende, „Herr Papa! Eures Preises (met ondeugende buiging) sind wir voll“, und Alles geht so wie es soll.“ FLORBEL, die den bal op het terras heeft gevonden, herhaalt van zijn serenade: „Wenn auf bunten Matten, dunkler schon die Schatten, naht dein Galan.“ Deze scène nu moet men minstens in het klavieruittreksel voor zich zien om een idee te krijgen van den in-vroolijken indruk, dien zij op den hoorder moet maken. De muziek is keurig en kostelijk; men hoort wel eens aanmerking maken op al dat recitatief in de moderne dramatische werken en ingewijden weten dat dan meestal declamatorische zang bedoeld wordt. Nu moet ik bekennen dat enkelen van 's Meesters zoogenaamde volgelingen reeds dikwijls oorzaak gegeven hebben voor zulke opmerkingen van het publiek; ik denk weer aan „der Rubin“ van d'ALBERT, waarin herhaaldelijk plaatsen voorkomen, die, 't scheelt niet veel, zelf aan secco-recitatief doen denken. Met den muzikalen stroom, de niet eindigende melodie, staat het dan bitter treurig. Niets hiervan bij SOMMER! De stroom der schoone muziek kabbelt zoo heerlijk onder den dialoog en de geheele handeling voort, dat de bekoring der muziek op zich zelf geen oogenblik ophoudt te werken. Tusschen den dialoog bevinden zich nu en dan ook nog stukjes „ensemble“, geheel logisch door de handeling gemotiveerd, o. a. als de markies stilletjes achter de meisjes komen wil, zoo à la quintet uit *Die Meistersinger* weet ge, lezer; nu behoef ik niets meer te zeggen.

BELLEVILLE deelt MANON, onder allerlei lof voor St. F., mede dat hij

haar tot echtgenoot van den gevierden man bestemd heeft, hij verwacht zijn a. s. schoonzoon elk oogenblik. „O weh das ist entsetzlich” roept MANON uit, doch BELLEVILLE besluit met het pathos ietwat van den landgraaf uit *Taunhüser* (bepaalde gelijkemissen zijn mij anders weinig of niet opgevallen): „Ich gab mein Wort, werd's nicht verletzen, und MANON wird die hohe Ehre schätzen.”

PICARD dringt te voorschijn door eenige dienaren heen, die hem willen tegenhouden, hij is een echt opgewonden standje, zoo'n Davidchen", een goede voorbereiding voor het optreden van zijn meester, wiens komst hij aankondigt; een levendig druk motief kenschetst hem uitstekend.

Ook PICARD gaat voort den held steeds meer en meer te karakteriseeren, de wijze, waarop hij dit doet, vooral wat hij omtrent zijn lichtgeraaktheid vertelt, doen MANON het ergste vreezen; als zij alleen met haar vader is achtergebleven, barst ze in tranen los en als BELLEVILLE bezorgd vraagt: „In Thränen, sprich, mein Kind, was giebt's?" (in zijn toon herinnert de markies mij wel eens aan POGNER) antwoordt MANON aan zijn borst: „der Mann ist mir fächerlich”.

Zij krijgt van haar vader de belofte: „Bricht er den Frieden, dann muss er mir fort!”

Acht lakeien ijlen druk-ijverig uit het huis: „der Gast ist da!”

In wat volgt is aan elk onderdeel het kenmerkende van het echt natuurlijke te vinden. De ridder toont zich van zijne galante zijde, als MANON zegt: „den Ruhm der Poesie wird Niemand Euch zu rauben je gelingen,” heft SAINT FOIX een Hymnus aan, die ik tot de schoonste paarden der geheele lyriek reken; hier in 't geheel past hij als elk onmisbaar orgaan in een levend wezen. Meester SOMMER heeft zichzelf hier overtroffen: „Rühmt ihr der Götter stolz Geschlecht, Olympos hehre Pracht: Seht, auch ihr König wird zum Knecht, und, Venus, Dir, (MANON's hand kussende) bleibt die Macht!” „Ein Sänger ohne Gleichen!” zegt BELLEVILLE van zijn gast, wij herhalen het van ganser harte van den meester, ook MANON blijft niet buiten den invloed. „Er verwirrt mit zartem Ton, wo Florbel mich beglückt!” BELLEVILLE kan zich niet weêrhouden te verklaren hoe aangenaam hem de persoonlijke kennismaking is na hetgeen de faam van des ridders „raschen Heldenthaten von Zank und Zwist, von heiklen Aventiuren” enz. in 't algemeen vooruit van hem had gemeld. Zoo komt het tot bijzonderheden: „Aber, aber mein Herr Ritter, was die Fama hier geraunt das blieb!” zegt MANON. „Das blieb” herhaalt BELLEVILLE. „Märchen”, brengt nu ST. FOIX in, nog lachende en vraagt na BELLEVILLE's dreigend „Histörchen” licht geraakt: „Par exemple?” „Hundert für Eines”, lacht MANON. Geprikkeld vraagt nu ST. FOIX op nieuw „Par exemple?” en MANON verwijt: „Ihr wisst sie am besten!” Allervermakelijkst is nu hoe ST. FOIX zijn „Par exemple” luid en

heftig begint, maar dadelijk zich bezinnende, lief en beleefd tegen MANON eindigt.

„Nun par exemple” doet MANON hem geheel in denzelfden toon na; „Kamen sie nicht nur eben von einem Blutgericht?” St. FOIX lacht harte-lijk, „Das haben Sie vernommen?” „*Kein Mensch ist ganz vollkommen!*” brengt hij op de beide inleidingsmaten van zijn motief in 't midden, dezelfde maten, die aan de Sarabande in het voorspel nog voorafgaan. Toch niet als een motto soms van den auteur, den in-bescheiden kunstenaar, als toespeling op zijn eigen opvatting van het geheele werk? Later herhaalt St. FOIX dit, zijn devies naar 't schijnt, op gelijke wijze. — Echt galant een buiging makende voor MANON, verzacht hij zijn scherp oordeel „vorzüglich neben Mademoiselle.” En nu moet hij vertellen hoe het toegegaan is, maar hiervan kan ik u zeker geen denkbeeld geven, dat moet ge zien, 'k wed dat er heel wat gezond gelachen zal worden in de plaatsen, die het voorrecht krijgen SAINT-FOIX te ontvangen; en bij al deze grappen steeds een muziek, lezer, zoo geestig en pikant, zoo interessant ook voor den absoluten muzikant, weet ge, als men zich maar wenschen kan; altijd polyhoon in den goeden zin, met beteekenis aan de zelfstandige stemmen, niet van die veelstemmigheid om haar zelfs wille te pas of te onpas aangebracht, zooals bijv. in dat vervelende werk van E. TINEL: *Franziscus*.

SAINT-FOIX windt zich bij zijn verhaal zoo op, dat BELLEVILLE, die het ergste begint te vreezen, hem onder handen neemt. „Wolltest hier du Händel wagen — Davon dein Heldenherz geträumt, Du musstest denn mir ungesäumt entsagen!” „Entsagen” vraagt de held driftig, „Entsagen” herhaalt BELLEVILLE met nadruk en nu onspint zich een driestemmige episode, die door haar innige schoonheid niet het minst zal bijdragen om het werk een ongekend succes te bereiden. SOMMER blijkt door zulke trekken vooral een componist „von Gottes gnaden” te zijn. Elk der personen is in zich zelf gekeerd. De held geeft zijn karakter hier het duidelijkst te kennen: „Ehre und Liebe, Liebe und Ehre, sie ringen um mich wie feindliche Heere!” „Wer will mein Beistand sein? oder bleibe SAINT FOIX allein?!” Zijn laatste vraag doet reeds vermoeden dat de kiem voor zelfopofferende daden voor ontwikkeling maar op het juiste moment wacht, en veel beteekenend voor den dramatischen gang, komt PICARD nu juist zeer haastig uit het huis geloopt: „Mein gnäd'ger Herr, ich hab' ihn schon!” Met dien „ihn” is FLORBEL bedoeld, den neef van St. FOIX, die in het stadje in garnizoen ligt, naar hij wel weet; hem persoonlijk kennen doet hij niet. „Ich kannt und liebt' ihn in den Jahren, als er ein Kind, wir jünger waren! O schöne Zeit!” — SAINT FOIX wil vertrekken om zijn neef op te zoeken, doch de markies, steeds voor het ergste bevreesd, weet hem de villa binnen te doen gaan, die hij, hem volgende, met zorg afsluit.

De avond begint te vallen en FLORBEL treedt op aan zijn afspraak getrouw. Na zijn lieflijk melodisch verzoek aan dag en nacht om door verdwijnen en optreden hem zijn liefste nabij te brengen, komen MANON en NINA; de laatste houdt zich op behoorlijken afstand en de beide geliefden vinden gelegenheid tot een nieuwe en schoone varriatie op het eeuwig jonge liefdes-thema. Zonder nog bijzonderheden te kennen weet FLORBEL nu dat een gevaarlijk rivaal bestaat. „Zu neuem Abenteuer kehr ich wieder, steigst Du nieder in der Dämm'ung Schleier." Als BELLEVILLE, die onraad vermoedt, naar de meisjes in den tuin zoekt, sluipen ST. FOIX en PICARD ongemerkt achter hem aan het huis uit en weten te ontsnappen. BELLEVILLE begeeft zich weer naar binnen en op het terras wordt het weer levendig; de gasten zoeken de frissche lucht en het voorstel van een hunner om een dansje in de vrije lucht wordt aanstonds aangenomen. Een Sarabande?! „Wohlan! Fangt an! Doch tanzt mit viel Gefühl!" Als muziek op het tooneel hooren wij nu de Sarabande van het voorspel nog eens, zoo karakteristiek voor den tijd o. a. der handeling. Wat zal die zich goed maken ook door de kleederdracht van het eind der 17^e eeuw!

SAINT FOIX, die naar zijn neef zoekt, verschijnt onder de gasten, en om zijn afbrekend onomwonden geuit oordeel over hun dansen steekt er spoedig 'n heftige storm van onaangenaamheid op, die FLORBEL (ook de neef kent natuurlijk zijn oom niet) weet te bezweren. ST. FOIX is FLORBEL zeer dankbaar, maar in zijn vriendschapsbetuigingen wordt hij den laatsten zeer lastig, die op tijd ter met MANON afgesprokener plaatse wenscht te zijn. Als hij geen kans ziet anders van den zich opdringenden man af te komen, bekent hij hem maar waarom hij op zijn tegenwoordigheid niet gesteld is. „Drum lasst mich allein." Doch de bekentenis heeft een heel andere uitwerking dan verwacht werd. „Da bin ich grad der rechte Mann, vertraut mir Eure Sache an." Dit is FLORBEL te veel en het duurt niet lang of de degens kletteren. SAINT FOIX, wiens eene hand bij de vorige gelegenheid reeds is gewond, wordt nu ook nog aan de andere getroffen. FLORBEL betreurt den afloop hartelijk, de vriendschap wordt op nieuw gesloten en op de steeds aanhoudende vragen vertelt FLORBEL iets meer. „Nun denn! Mich drängt's zu der Liebsten zu eilen. Sie hat einen Namen mir mitzuthellen: ihr Vater führt einen Freier ein!" Onbetaalbaar klinkt hierop dadelijk uit SAINT FOIX' mond: „Das wird ein alter Esel sein!" bij zijn eigen motief in volle overtuiging! Als hij ten slotte belooft den jongen officier te helpen „so wahr mir die schöne MANON beschieden", wordt het FLORBEL op eens duidelijk dat hij met een rivaal te doen heeft, en in zijn woede hem op nieuw tot duelleeren willende dwingen, wijkt ST. FOIX al meer en meer achteruit en ... valt over den muur in den tuin van BELLEVILLE; daarover heengebogen

krijgt FLORBEL op zijn berouwvolle vragen: „Hört ihr mich, lebt ihr noch?“ geen antwoord (het is intusschen zeer donker geworden). Daar ijlt PICARD stormachtig het logement uit en op FLORBEL toe, blijde den neef eindelijk gevonden te hebben; spoedig weet deze nu ook wat hij zoo even gedaan heeft. Onder luid geschreeuw om hulp verdwijnen ze in het logement... SAINT FOIX is intusschen bijgekomen van den schrik en moet vernemen van de in pikdonker naderende MANON, die hem in FLORBEL meent te herkennen, hoe zij den neef boven den oom de voorkeur geeft; doch het reddingswerk begint. PICARD aan het hoofd van het gezelschap met een groote stallantaarn, ladders en touwen op het terras, FLORBEL aan den anderen kant, na van binnen de deur der villa opengetrapt te hebben, BELLEVILLE hem na, die in PICARD, welke van een ladder in den tuin afdaalt een dief ziet, ja op het plechtige algemeene fortissimo „SAINT FOIX is todt!“ den moordenaar; op zijn roep „Wo steckt der Verführer der Tochter,“ komt de held eensklaps tot aller groote vreugde uit de struiken te voorschijn. Alles wordt behoorlijk aan BELLEVILLE verklaard en niet zonder eenige moeilijkheid overreedt SAINT FOIX in ridderlijke zelfopoffering, waarbij hij zijn karakter steeds volkomen getrouw blijft, BELLEVILLE toe te stemmen in de vereeniging van MANON en FLORBEL, die den edelen oom door een innig gevoelden juichtoon danken. „So kam ich ehrenvoll aus Liebesqualen und darf der Liebe Zoll in Ehren zahlen“ eindigt de held en na PICARD's vraag „was sagt ihr nun Ist das ein Held?“ en NINA's aangedaan antwoord: „Ganz anders als alle in der Welt!“ wordt het geheel afgesloten met een echt verdiend: „Heil! dem Pärchen, Heil dem Papa, Heil dem edlen Herrn SAINT FOIX!“

Zoo hebt ge dus eenigen indruk gekregen, hoop ik, van den geen zweem van slechtheid of ondeugendheid, geen idee van hatelijke toespelingen bevattenden goeden mooien tekst; omtrent de muziek kan die niet anders dan veel vager zijn; ik had voorbeelden moeten gebruiken en dit gaat moeilijk. Voor een heerlijke instrumentatie staat ieder met mij borg, die de Lorelei-partituur kent en voor den zang is geschreven zoo goed, dat ik mij een strijd voorstel onder de zangers om voor de rollen in aanmerking te komen, wetende dat hun een reusachtig succes wacht. Mocht ik u, lezer, nu maar zoo ver gebracht hebben, dat ge een klavieruittreksel aanschafft en gaat bestudeeren 1). Ik ben zielsovertuigd dat ge reeds hierdoor u groot en duurzaam genot zult bereiden; en dan later zeker niet zult verzuimen een opvoering van het werk bij te wonen, kon 't zijn, door uwe sympathie zoo'n opvoering tot stand te helpen brengen. Nog iets tot slot over het

1) Het is verschenen in commissie bij C. F. LEEDE, te Leipzig en kost 9 Mark netto, een eer billijken prijs!

geheel; men mocht mij soms verwijten het volgende niet opgemerkt te hebben. De geheele behandeling zoowel in handeling, tekst en muziek ver- raadt een onvoorwaardelijke vereering voor den Grootmeester van Bayreuth en enkele gedeelten zullen u toeschijnen als vrij wel van WAGNER afkomstig te kunnen zijn. Geen sprake intusschen van ongeoorloofde navolging of plagiaat, geen gelijkenis van motieven, die den hoorder het geloof aan wezenlijke eigen vinding te moeilijk maken.

Neen, niets van dit al. De overeenkomstige *behandeling* alleen bestaat — en die kan ook niet uitblijven, — wanneer eenmaal de heldere dag van het zonnegenie is aangebroken, dan is *de* weg tevens waargenomen voor alle tijden, waarnaar men zoolang in 't duister tastent zoekt. Daardoor ook zal men zeker vooreerst niet iets goeds vinden, waarin de invloed van den geweldigen RICHARD niet duidelijk te herkennen is. Mag ik nog een vraag stellen? Wien is niet de groote aansluiting van SCHUBERT aan BEETHOVEN opgevallen? Er komen tal van plaatsen bij SCHUBERT voor, die den naam des allergrootsten symphonikers niet zouden ontsieren. Welnu, zou er ooit iemand gevonden worden die SCHUBERT kan missen in den rei der onsterfelijken? Het zal, naar mijn vaste overtuiging, later bij de beoordeeling van SOMMER niet anders gaan. Men geve slechts zijn wonder vruchtbaar talent nieuw voedsel. Hoe? Alleen door aan zijn bestaande scheppingen de volle aandacht te schenken, die zij boven veel anders zoo zeer verdienen, en zeker zal, na tijden, onder de groote dramatische componisten naast WAGNER onze groote vriend HANS SOMMER met eere worden genoemd!

Dat een volgend onderwerp nu weer eens aan de ernstige muze worde gewijd, waag ik te wenschen. Ook naar de steile hoogten der tragedie brengen hem zijn krachtige vleugelen gewis!

Driebergen, einde December 1893.

HUGO NOLTHENIUS.